

מבט על סעודיה מלמד: מה איראן רצתה לעשות לישראל, ומדוע זה לא קרה

written by אלי קלוטשטיין | 13.10.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 13 באוקטובר, 2026.

פגיעות טילים וכטב"מים במרכזי תחבורה ואנרגיה חשובים, השתלטות של כוחות פרוקסי על מדינה שכנה, ניסיון לפגוע במנהיגים ואפילו סכנת פלישה קרקעית או מהחופים: כל האיומים שמונפים כעת מעל צווארה של הממלכה הסעודית מוכרים לקוראים הישראלים. הרי זו הייתה גם התוכנית האיראנית נגדנו, שחלקה התממש, ואת חלקה הגדול הצלחנו לסכל.

בשבועות האחרונים סופגת ערב הסעודית ללא הרף. טילים וכטב"מים שמשוגרים מתימן פוגעים במתקני הנפט שלה, וכעת גם בנמלי התעופה. כתוצאה מכך נאלצה הממלכה להשבית את שדה התעופה בריאד, למשל, למשך שבוע, וחברות תעופה רבות הודיעו על השעיית הטיסות למדינה. אחרי שהחות'ים הודיעו כי יטילו מצור ימי על הסעודים, הגיע תורו של המצור האווירי ☹️ ובניתיים הוא מצליח. איראן מאיימת כעת לפלוש לשכנותיה, ונראה שריאד נקלעה להלם, ואינה מצליחה להגן על עצמה או על גבולותיה. מעצמות בעולם, למרות הצהרות תמיכה, לא באמת מסייעות לסעודים, והם סופגים השפלה אחר השפלה מידי הפרוקסי האיראני.

לא כך היה לישראל בתחילת המלחמה הזאת. אסור בשום אופן להמעיט מחומרת הכישלון הישראלי ב-7 באוקטובר, לגמד את ממדי הטבח או לנסות לייפות את המציאות. עם זאת, ועל אף ההצלחה להפתיע אותנו, צה"ל הצליח להפוך את הקערה על פיה ולצאת למערכה ארוכה ומתישה, שבסופה יצא כשידו על העליונה. גם בשיא המלחמה לא הצליחה איראן לבודד אותנו פיזית מהעולם או לפגוע בתשתיות חיוניות.

אף שבמהלך השנים אפשרנו לחלק מאויבינו להתעצם, לא התעלמנו לחלוטין מהסכנה. פעולות מגוונות שביצעו כוחות הביטחון וממשלות ישראל השונות לאורך השנים נטרלו את אבני הדרך שבנו טהרן ושלוחיה, שביקשו להדק סביבנו טבעת אש. לו היו מצליחים במזימתם, אם ישראל לא הייתה מסכלת חלק מהמערכים שבנו משמרות המהפכה בסוריה, למשל ☹️ ייתכן שהיינו חווים כעת על בשרנו את התוכנית שיוצאת לפועל נגד הסעודים ההמומים.

מלחמה מקדימה

מה ההבדל בין מצבן של ריאד וירושלים? לפני הכול, ישראל במהלך השנים הכירה בסכנה ☹️ ובעיקר במקור שלה, הרפובליקה האסלאמית. היא טיפחה מערכי מודיעין, תקיפה ופעילות חשאית נגד טהרן ושלוחיה, וידעה לפגוע בהם במקומות שלעיתים לא ציפו להם. זה נכון בעיקר בזירות רחוקות, ודווקא פחות מול הפלסטינים, שבעניינם קנתה לה שביתה התפיסה שנוכל להגיע

איתם להסדר מדיני במקום להיערך לקרב, או שלחלופין מציאות כלכלית נוחה יותר תשכך את רצונם להרוג אותנו.

כדי להתמודד עם האיום האיראני פעלה ישראל באמצעים שונים, במסגרת מה שכונה מב"מ, המערכה שבין המלחמות. זו מילה שבמובן מסוים קיבלה בארץ משמעות של גנאי, והפכה לסמל שנרדמנו בשמירה ולא טיפלנו באיומים באופן מיטבי. אך לצד הסכנות שטמונות בה, האסטרטגיה הזאת אפשרה לצה"ל ולכוחות הביטחון לפעול נגד איומים רבים מבלי שנחצה הסף שמוביל למלחמה כוללת. כך יכולנו לפגוע ביריב ובתוכניותיו, ולהשמיד רכיבים שונים של המתוויים שבנה, אבל לא נתנו לו תירוץ לגייס את כל כוחותיו נגדנו.

משמעות הדבר היא שכאשר אכן פרצה המלחמה, האויב האיראני לא יכול היה לנצל אמצעים שונים שביקש לבנות כדי לפגוע בנו ברגע האמת. אין הכוונה שכוחות פרוקסי כגון חיזבאללה הוכרעו או שאנשי משמרות המהפכה סולקו לחלוטין מהאזור, אך מנגד לא היו ברשותם כלים מסוימים שהיו עשויים להסב לנו נזק רב במהלך המלחמה.

המקרה הסורי הוא הבולט ביותר, כמובן. הרמטכ"ל לשעבר אביב כוכבי ציין כי טהרן ביקשה לבנות בדרום המדינה מערך נ"מ בולט, שברשותו מאות טילי קרקע-אוויר, וכי משמרות המהפכה פעלו לגייס אלפי חמושים לצורך הקמת מיליציה חדשה במדינה בסגנון חיזבאללה. צה"ל תקף בשנים האחרונות פעמים רבות בסוריה, והשמיד שם אמל"ח רב, תשתיות אחסון וייצור, מחבלים שהפעילה איראן (ישירות או באמצעות חיזבאללה), ועוד.

זכור היטב, למשל, מבצע "רבות הדרכים" שביצעו כוחות מיוחדים של צה"ל דווקא אחרי פרוץ המלחמה, בספטמבר 2024, שבמסגרתו פוצץ בסיס תת-קרקעי איראני בסוריה לייצור טילים מדויקים. זו רק דוגמה אחת שממחישה היטב מה היה קורה אם ישראל לא הייתה פועלת שנים ארוכות לסכל את ניסיון ההתבססות האיראני בסוריה: לא צריך להרחיק לכת כדי לדמיין את התוצאות של מתקן פעיל כזה לפני המלחמה, ואת תרומתו למתקפות על ישראל ב-7 באוקטובר. כך גם לגבי מתקני שיגור של כטב"מים, מיליציות חמושות שמסתערות מעבר לגבול ועוד.

בפועל, המב"מ אפשר לישראל להתמקד הרבה יותר בזירה הלבנונית בגבול הצפון, במקום להידרש לחזית נוספת. הפעילות הזאת, אגב, השפיעה גם על חיזבאללה: ניתן לשער שצה"ל פגע, בעיקר בתוך סוריה או בגבול עם עיראק, במאמצים להעביר לארגון הטרור הלבנוני רכיבים ואמצעים שישפרו לו בתוכנית הייצור והדיוק של הטילים שברשותו.

עם זאת, לפני המלחמה ישראל פעלה הרבה פחות בלבנון עצמה, ייתכן בשל ההרתעה שביסס חיזבאללה מול צה"ל והחשש לפתוח בחזית רחבה יותר. זכורים מקרים בודדים של פעילות גלויה כזאת, כמו למשל התקיפה של רחפן בביירות בשנת 2019, לפי פרסומים שונים, ששמה לה למטרה רכיב בתוכנית דיוק וייצור הטילים. בישראל דווח באותה עת כי הרכיב הושמד, וכי הוא השפיע על קצב התקדמות מיזם הטילים.

ניתן לשער כי העובדה שלחיזבאללה אין יכולות שמצויות ברשות החות'ים, כגון טילים בליסטיים כבדים וטילים מדויקים בכמות גדולות, קשורה בין היתר במאמץ ההתקפי הישראלי. אין משמעות הדבר שלארגון הטרור השיעי אין יכולות ייצור של טילים, אך הן לא נרחבות כפי שהיו יכולות להיות, וצה"ל ידע גם לפגוע בהם במהלך המערכה הנוכחית.

זה נכון גם באיראן עצמה. הפעולות הצבאיות (במנותק מהלחץ הפוליטי והכלכלי) שביצעה ישראל בשטחי הרפובליקה האסלאמית ונגד שליחיה, לפי פרסומים שונים, כווננו בעיקר נגד תוכנית הגרעין האיראנית. מדענים חוסלו, רכיבים נפגעו ועוד. לפי ההערכות, הפעולות הללו הצליחו לשבש, לעכב או לדחות ² ולו במעט ² את ההתקדמות האיראנית בתחום הגרעין, לפחות עד לנקודה שישראל התארגנה מספיק כדי לצאת למתקפה קינטית גלויה, יחד עם האמריקנים, על המתקנים האיראניים. למרבה המזל, לפחות בינתיים לא הצליחה טהרן להציג לעולם מתקן נפץ גרעיני, ויש להניח כי פעולות ישראל תרמו לכך.

שינוי תפיסתי עמוק

טבח 7 באוקטובר חולל שינוי עמוק בתפיסה הביטחונית הישראלית. חלקים ניכרים מהציבור הישראלי מרגישים שאינם מצויים עוד תחת האשליה שאויבינו מעוניינים להגיע איתנו להסדר מדיני. גם אם אנו עדיין מתפללים למציאות חדשה מול שכנינו, איננו מוכנים עוד להסתמך על כך בעיניים עצומות. עוצמתו של צה"ל, ההרתעה שהוא מייצר ונוכחותנו בשטח, סבורים רבים מאוד מהישראלים, הם הערובה העיקרית ליכולתנו להמשיך לחיות בארץ בביטחון ולהושיט את ידינו לשלום.

השינוי התפיסתי יצר גם תמורות במציאות. ישראל והנהגתה החליטו לא להמתין עוד עד שהאיום יגיע לממדים שקשה יותר לטפל בהם. במקום זאת צה"ל נדרש לטפל בסכנות שונות בעודן באיבן, הוא מפגין יוזמה ואסרטיביות, ופוגע ביריב לפני שהוא רוכש יכולת להזיק לנו. ראשי ארגוני הטרור נרדפים ללא הרף, ועסוקים בהימלטות במקום תכנון פיגועים.

בשלוש השנים האחרונות ישראל לא נרתעה פעמים רבות מהביקורת בארץ ובעולם, לא נסוגה גם במקרים שבהם היה סיכון לחיכוך, ולא ויתרה כשניצבה מול משימות מסובכות ומורכבות כגון הפצצה יומיומית של יעדים במרחק אלפי קילומטרים או פגיעה כירורגית ומדויקת במחבל בודד בלב אוכלוסייה אזרחית. במקום להתרחק כמה שאפשר מהיכולת הצבאית שרכשנו, הבנו שהשימוש בה חשוב לצורך הבטחת ביטחוננו.

הסעודים, מנגד, נקטו בשנים האחרונות גישה שונה לגמרי. מומחים סבורים כי בעשור שחלף עברה הממלכה שינוי תפיסתי משמעותי במדיניות החוץ, שבמסגרתו ניתנת עדיפות לדו-שיח פרגמטי ואסטרטגי, דיפלומטיה בונה ושיתוף פעולה אזורי. חזון 2030 של יורש העצר הסעודי מוחמד בן סלמאן הפנה את הממלכה לחפש יציבות כלכלית ומדינית באמצעות יצירה אווירה וסביבה תומכות ובטוחות. "המדיניות של דיפלומטיה במקום סכסוך נחשבת כתנאי הכרחי למימוש החזון השאפתני לשנת 2030", ציין חוקר בסעודיה.

מאז שפרצה המלחמה עם איראן בסוף פברואר הקפידו הסעודים לשמור על ערוצי קשר פתוחים עם טהרן באופן יומיומי. הם ניסו את כוחם בתיווך בין הצדדים, ולמרות שעמדו בעצמם תחת מתקפות ביקשו להתרחק ככל האפשר ממעורבות פעילה בלחימה. אף שהממלכה נחשבת ליריבה אזורית מרכזית של איראן, והיא מנהלת קשרים ענפים עם ארה"ב, היא לא הצטרפה להפצצות ברפובליקה האסלאמית.

הסעודים טיפחו בריתות אזוריות עם גורמים אסלאמיים ומפרציים, ניסו להגיע להבנות עם האיראנים, והפנו עורף לקידום הנורמליזציה עם ישראל, תוך מתן עדיפות לחלום הקמתה של מדינה פלסטינית על פני ברית פעילה עם צה"ל. לצד זאת, ריאה תלתה את יהבה על עוצמתה הכלכלית, מבלי להבין שזו גם נקודת התורפה שלה: החות'ים, למשל, תוקפים כעת ללא הרף דווקא את מקורות ההכנסה העיקריים של הסעודים ואת התשתיות הנחוצות לקידום חזון 2030.

בדומה לקטאר, כלכלתה של הממלכה נשענת באופן כמעט מוחלט על הכנסות מנפט ומוצרי אנרגיה. אף שבשנים האחרונות ביקש בן סלמאן לגוון את מקורות ההכנסה הסעודיים, לפי שעה הממלכה עדיין תלויה מאוד בשוק זה. המכות האיראניות והחות'יות מכאיבות מאוד לסעודים, לפיכך, אך בצר לה מבקשת ריאה פתרונות בדיוק מאותו סוג: לנסות לעקוף את המכשולים בהורמוז, להגביר את התפוקה או למצוא דרכים אחרות לייצא את הנפט. כישלון יפגע מאוד במקורות ההכנסה שלה, וההנהגה בטהרן מבינה זאת היטב. אם ברצונה לפגוע ביריבתה האזורית, היא צריכה להזיק לכלכלה הסעודית ולפגוע בהקרמת העוצמה שלה בעולם.

לצבא יש מטרה אחרת

למרות נטייתה לדיפלומטיה, ערב הסעודית השקיעה באופן ניכר בממד הצבאי. הקצאת הביטחון הסעודית גדולה מאוד (כ-80 מיליארד דולר בשנה), והיא מהווה כ-6.5 אחוזים מהתקציב של המדינה. עם זאת, מומחים מעירים שחולשות אסטרטגיות ובנייה לא נכונה של המערכים הקרביים מציבים את ריאה בעמדת נחיתות גדולה אפילו מול יריב כגון החות'ים.

כך למשל, הסעודים אינם מחזיקים תעשייה צבאית עצמאית משמעותית, אלא מסתמכים על ייבוא של הטכנולוגיה המתקדמת ביותר מבחוץ, בעיקר בכל הקשור לחיל האוויר שלהם. לצד זאת, יש להם שטח עצום להגן עליו, ובו מפוזרות תשתיות אסטרטגיות לרוב ² שקשה מאוד להגן עליהן ביעילות. די שהיריב ישגר מתקפות טילים וכטב"מים מתואמות לשטחים רבים כדי שלפחות חלק מהם ייפגעו, שכן לסעודים אין מספיק מערכות הגנה אוויריות טובות.

במקביל, לצבא הסעודי יש מגבלות מבניות מכוונות, המקשות על תפקודו. לצד חוסר ניסיונו בקרב, הוא נבנה בעיקר כדי להגן על המשפחה המלכותית. לכן הוא מפוזר בין גופים שונים, וכוחו מוגבל כדי גם שלא יהווה איום על יציבות ההנהגה. המצב הזה מפחית את יעילותו, מעודד ריבנות בין כוחות צבאיים שונים, ומשפיע על אופן בניית תוכניות הקרב ושיתוף המודיעין.

ריכוז ההשקעה הסעודית בעיקר בחיל האוויר אינו מניב בינתיים את התוצאות הרצויות. החות'ים

בנו מתקנים תת-קרקעיים לשיגור הטילים, ונראה שההפצצות הסעודיות לא מאיטות את קצב האש שלהם, והם חופשיים לשבש את נתיבי הטיס מעל הממלכה.

כדי לחפות על החסרונות הצבאיים, בין היתר ביקשה ריאל לרכוש לעצמה בני ברית שיעמדו לצידה בשעת צרה [2] כמו למשל המדינה המוסלמית היחידה בעולם שמחזיקה בנשק גרעיני, פקיסטן, או המעצמה האזורית העולה טורקיה. אלא שהברית המשולשת שנחתמה מוקדם יותר השנה במכה, לפי שעה, אינה ממש מועילה לה מול החות'ים, וכפי שהגדיר זאת השבוע נשיא טורקיה רג'פ טאיים ארדואן [3] בשלב זה עדיין רק מונחת התשתית המוסדית להסכם. עד שיסיימו את המלאכה הביורוקרטית, זה עשוי להיות כבר מאוחר מדי בשביל הסעודים ובן סלמאן.

אין משמעות הדבר שהברית לא תקום ותסייע לסעודים בסופו של דבר, או שהממלכה תיפול בפני החות'ים. לא ניתן גם לשלול את האפשרות שריאל תצליח להתאושש ולהכות בחות'ים, בדומה למה שצה"ל עשה. אלא שתפנית כזו דורשת שינויים מנטליים, צבאיים וכלכליים [4] שלפחות בינתיים, לא ברור אם הסעודים מסוגלים להם.

לשמור על הברית

בדומה להשוואות אחרות רבות, גם בין ישראל לערב הסעודית יש הבדלים משמעותיים, שבגללם לא ניתן להנגיד את שני המקרים ולהסיק מסקנות באופן מוחלט. כך למשל, רבים בארץ מאמינים שהעמידה הישראלית מקורה גם בעוצמת הרוח הציבורית של אזרחי המדינה, לצד היצירתיות והתעוזה שאנו ניחנים בהם. לאחר שהוכינו התכונות הללו התלבטו עוד יותר, ואפשרו לנו להתגבר על אויבינו.

לצד זאת, ישראל נהנית מיתרון איכותי בכל הקשור לכלי נשק מתוצרת ארה"ב, והברית המיוחדת שלנו עם וושינגטון משמרת אותו כל העת. יש בכך כדי להעניק לצה"ל [5] כמובן, לצד יוזמות מקומיות ותכנונים מבריקים [6] אפשרויות פעולה שלאחרים אין.

בשבועות הקרובים יגיעו ארה"ב וגם ישראל לצומת דרכים משמעותי שישפיע על דרכן גם בהקשר זה. תוצאות הבחירות שייערכו בשתי המדינות עשויות להעמיד אותן במסלול שונה משהן פוסעות בו, ולהציב בפנינו אתגרים לא פשוטים, גם בהקשר הברית המיוחדת וגם באשר לתפיסותינו המדיניות והביטחוניות.

לצד זאת, יש כמה דברים ברורים שחובה עלינו כאן בארץ לקדם ללא קשר לתוצאות הבחירות. אף שרוב דמוקרטי בבתי הנבחרים ישנה את המאזן הפוליטי מול האמריקנים, חובה על ישראל לפעול ללא לאות לשמר את הברית האסטרטגית והמיוחדת עם ארה"ב.

דווקא בגלל שינויי התפיסה בווינגטון, עלינו להדגיש בפני בני בריתנו מעבר לים לא רק את המסד האידיאולוגי המשותף ואת עוצמת הברית הערכית בין המדינות, אלא להעביר את המיקוד בשיח בינינו ליתרונות שישראל מביאה איתה לשולחן עבור האמריקנים [7] בעוצמה הצבאית,

בזירה הדיפלומטית, בכלכלה, בטכנולוגיה, ועוד. כמובן, היסודות האידיאולוגיים המשותפים עודם חשובים, אולם לא ניתן עוד לבנות רק עליהם.

גם כאן בארץ, ללא קשר לשאלה מי ינצח בחירות, חשוב שנשמר תפיסה מחשבתית מפוכחת ביחס לאויבינו. לא עוד לתפיסת ההכלה, לאפשר לעניינים להתנהל מאליהם, מבלי שנעשה דבר להשפיע על המציאות. אל לנו גם להפקיד את גורלנו בידי אחרים. חובה עלינו להתמיד ביוזמה, לבנות מהלכים לשמירה על ביטחוננו, ולפעול לשיבוש תוכניותיהם של אויבינו עד שלא יהוו עוד איום.

כדאי גם ללמוד מהתפתחות המערכה בערב הסעודית ביחס לאיום החות'י. אין יסוד להניח שהנשק הזה לא יופנה מתישהו בעתיד נגדנו, כפי שקרה גם בתחילת המלחמה. יש למורדים השיעים בתימן אפשרויות פעולה אחרות נגד הסעודים, שקשה להם יותר לממש נגד ישראל, אבל אסור לנו לחשוב שלעולם חוסן. עם הזמן כנראה החות'ים ירחיבו את מערך הטילים לטווח רחוק, ויוכלו אולי להוות איום משמעותי על ישראל. מכיוון שאי אפשר להסתמך רק על ההגנה שלנו, עלינו לפתח פתרונות התקפיים יצירתיים לנטרול אפשרי של הסכנה הזאת ² חיסול של ראשי ההנהגה, במידת האפשר, וגם אמצעים אחרים שיפה השתיקה להם.

ואחרי כל זה, יכול להיות שאויבינו עדיין ינחלו הצלחות, כמו שקרה ב-7 באוקטובר. אולי, אפילו, למרות כל מאמצינו הם יפתיעו אותנו שוב. אך ככל שנתמיד ברוח ובדרך הנכונות, נדע לפחות שהפקדנו את גורלנו בידינו, ושנעשה את כל מה שנוכל כדי להגן על עצמנו בכוחות עצמנו.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.